

vasógyakorlat, ritmusgyakorlatok képezik a leckék gerincét. Kiegészítésképpen érdekességeket is olvashatunk az angol helyesírás történetéből például az $\wedge$ hang írása és a *monk* szó összefüggése esetén (p. 218). A következőkben kettős- és hármashangzók kiejtésének magyarázata következik, további érdekesség a kétféle hangsúlyozású szavak magyarázata. A leckékben kivétel nélkül választékos, gondosan összeállított feladatok kaptak helyet, több fejezet elején az adott hangok kiejtésére vonatkozó magyarázat, illetve megjegyzések találhatók, melyek nemegyszer felhívják a figyelmet a nyelvváltozatok közötti kiejtési eltérésekre. A magyarázatokat a fejezetek végén összefoglaló teszt, az ötvenedik lecke után pedig az *Óda az angol kiejtéshez** című mű zárja.

A tankönyv felhasználói főleg nyelvtanulók, nyelvtanárok lehetnek, a leckék és hanganyagok nyelvrák színesítésére kitűnő lehetőséget adnak. A szerzők ajánlása szerint a tankönyv önállóan, illetve tanári segítséggel is használható, mivel megoldási kulcs, betűrendes szómutató és tárgymutató egészíti ki. A szómutató tartalmazza a könyvben előforduló szavak fonetikus átírását, ezért kiejtési szótárként is használható. A könyvhöz hanganyag is tartozik, melyen angol anyanyelvű beszélők mutatják be a legfontosabb gyakorlatokat és teszteket. A teljes hanganyagot tartalmazó változatot CD-ROM formájában hamarosan külön kiadványként tervezik kiadni. Az érdeklődők erről többet a www.angol.hu weboldalon tudhatnak meg.

A tananyag főleg a tanulók kiejtési (fonetikai, fonológiai) képességét fejleszti, melynek fontosságára a szerzők több okból is felhívják a figyelmet. A szép kiejtés nemcsak könnyebb megértést tesz lehetővé, de „beszélgetőpartnerünk szimpátiáját is felkelti”, amint ezt a fiúszöveg megfogalmazza. A leckék szerkezete változatos, érdekes, a tanulók figyelmének felkeltése mellett helyenként szórakoztatásukat is célozza kulturális adalékokkal.

Az A-Z rendkívül alapos, több átdolgozást megért, kiforrott alapmű, nélkülözhetetlen az

igényes nyelvtanuló és nyelvtanár számára. A könyvet követő CD-ROM minden bizonnyal nagy érdeklődésre tart majd számot, és a könyv olvasói rétegét is jelentősen kibővítheti. Érdekes lenne megfigyelni, hogy a modern technika, az interaktív CD-ROM-ok korában a kiadó hogyan tudja kihasználni az újítási lehetőségeket egy ilyen fontos és talán méltatlanul elhanyagolt témakör népszerűsítéséért.

Ujlaki Erika

* Gerard Nolst Trenité: *Drop Your Foreign Accent: engelsche mitspraakoefeningen* című költeményének átdolgozása (angol nyelven).

Durst Péter
Lépésenként magyarul.
Második lépés.
 Magyar nyelvkönyv középhaladóknak
 Szegedi Tudományegyetem,
 Hungarológia Központ:
 Szeged, 2006. 229 p.

Ismét új oktatóanyagoknak örülhetnek a magyar mint idegen nyelv tanulói és tanárai, napvilágot látott ugyanis Durst Péter tananyagsorozatának második, középhaladó szintre készült kötete. Az egy nyelvű tankönyvet – amely egyben munkafüzet is – audio CD, több nyelven (magyar, angol, német, olasz, finn) kapható nyelvtani kézikönyv, CD-ROM, valamint a tankönyvhöz nem szorosan kapcsolódó DVD egészíti ki. Írásunkban a tankönyvet mutatjuk be.

A *Lépésenként magyarul* „Első lépés”-e 2002-ben jelent meg, és célnyelvi környezetben tanuló kezdők számára készült. Az első kötet fő módszertani elve a kislépésekben történő haladás volt: rövid fejezetek (ötvennégy, egyenként egytől öt oldalig terjedő lépés) mutatták be a grammatika és vele együtt a lexika egy-egy kicsiny szeletét. Az olvasmá-

nyok rövid mesterséges szövegek voltak, a feladatok pedig elsősorban a morfo-szintaxisra (a jelen idejű létigétől a különféle ragozon, jeleken át a múlt idejű igeragozásig) vonatkoztak. Az „Első lépés” arra a feltételezésre épült, hogy a magyar nyelvvel előzetes tudás nélkül ismerkedő felnőtt nyelvtanulók könnyebben veszik birtokba az indoeurópai nyelvektől eltérő szerkezeti és szemléleti sajátosságokkal rendelkező magyar nyelv rendszerét, ha könnyen emészthető kis adagokban találkoznak a grammatika és a lexika legkisebb alkotóelemeivel, és elég idejük marad tudásuk elmélyítésére, gyakorlásra. A kislépésekben való haladás miatt ugyanakkor kompromisszumot kellett kötni a nyelvtani-lexikai fokozatosság és az élőnyelvi kommunikáció sajátosságai között (ez a kezdő nyelvtanulási szintre tananyagot összeállítók általános problémája): a szövegek életszerűsége és a gyakorlatok kommunikatív jellege gyakran csorbát szenvedett a korlátozott grammatikai és lexikai lehetőségek miatt. A most megjelent „Második lépés” azonban magasabb nyelvtudási szintet céloz meg, és ezt kihasználva merőben más koncepció szerint építkezik. A szövegek érdekesek és életszerűek, a gyakorlatok tevékenykedtetőek és kommunikatívak, nagy hangsúly kerül az olvasott és hallott szöveg megértésére, a fejezetek hosszabbak, a köztük tett lépések pedig nagyobbak lettek.

Ami az első kötethez képest változatlan maradt azon kívül, hogy egynyelvű a könyv, az a megjelenés és a grammatikai tanmenet. Az első kötetel harmonizáló – ezúttal azonban zöld – könyvborító szerény tipográfiájú lapokat fog közre: a szövegek, feladatok, rajzok és fotók szedése fekete-fehér (valamint szürke), ugyanakkor ízléses és könnyen átlátható a szerkesztés, és tetszetős az illusztráció. A könyv hossza nagyjából megegyezik az első kötet terjedelmével, ugyanakkor az anyag jóval kevesebb – csupán tíz – fejezetre tagolódik, aminek eredményeként az egyes leckék átlagosan tizennyolc–húsz lapra terjednek ki. A tartalomjegyzékre pillant-

va az is szembeűnő, hogy a fejezeteknek csak száma van, címe nincs. A tanmenet alapvetően valóban nem tematikai vagy funkcionális, hanem részben grammatikai szervezottségű, illetve adott tevékenységek során alapul.

A fejezetek egy-egy központi nyelvtani szerkezetet mutatnak be és gyakoroltatnak, amelyhez egyéb (a szerző által *Nyelvtani anyag*-nak minősített) konstrukciók, valamint különböző témák és beszédhelyzetek, továbbá különféle beszédshándékok társulnak. Minden fejezet öt, azonos címmel ellátott alfejezetre tagolódik. A *Nyelvtani törzsanyag* az új nyelvtani szerkezet(ek)et bemutató szöveget és példamondatokat, grammatikai szabályokat és azokat gyakoroltató kötött és kevésbé kötött feladatokat tartalmaz. Ezt követi az *Olvasgató/Hallgatózó*, amelyben olvasott és hallott szövegek megértését fejlesztő gyakorlatsorok szerepelnek beszédhészesség-fejlesztő feladatokkal kombinálva. A *Minden napi nyelvhasználat* és a *Hogy is mondjam...* alfejezet egy-egy gyakori beszédhelyzetet, beszédfunkciót és azokban használatos kifejezéseket mutat be és gyakoroltat szóban és írásban. Az utolsó egység az úgynevezett *Olvasmány*, amely többnyire nem képezi szerkesztés részét a tananyagban; mintegy kiegészítő jelleggel funkcionál – szerepelnek benne szövegek, értésellenőrző feladatok, illetve néhol szóbeli kommunikációt indukáló gyakorlatok.

Noha a szelekcióban és a sorrendezésben fontos szerepet kap a grammatika, bizonyos fokú véletlenszerűség mutatkozik a nyelvtani szerkezetek egy fejezeten belüli összetársításában, továbbá megfigyelhető, hogy az egyes grammatikai formák többféle funkcióját összemossák a fejezetek. A *Nyelvtani törzsanyag* és a *Hogy is mondjam...* alfejezetek a következő jelenségeket szerepeltetik az egyes fejezeteken belül:

- (1) az időviszonyok kifejezése (*óta, múlva, -jA* [itt jegyezzük meg, hogy a toldalékokban használt nagybetű, például az /A/ –, „archifonéma” – vagyis egyszerre jelenti az /a/ és az /e/ fonémát], *-vAl ez-előtt, -ig*), a személyes névmások rago-

- zása, a „szokott” segédige – TALÁLKOZÁS, BÚCSÚZÁS;
- (2) felszólító mód, illetve konjunktívusz, -An képző (*Hányan?*) – BOCSÁNATKÉRÉS;
- (3) felszólító mód/konjunktívusz, -(U)l/-An képző (*Hogyan?*) – MAGYARÁZAT, KÖRÜLÍRÁS;
- (4) függő kérdés, időviszonyokat kifejező összetett mondatok – TÖRTÉNET ELMESÉLÉSE;
- (5) feltételes mód (jelen időben), párhuzamos tagadás (sem, sincs) – JAVASLAT, JAVASLAT ELFOGADÁSA ÉS UDVARIAS VISSZAUTASÍTÁSA;
- (6) feltételes mód (múlt időben), -Ás képző – ÉRDEKLŐDÉS;
- (7) a főnévi igenév és a névutók személyjelezése, -sÁg képző – KÉRÉS;
- (8) -vA képző (*Hogyan?*, passzívum), alárendelés – UDVARIASÁG;
- (9) -Ó, -(V)(t), -AndÓ, -hAtÓ, -hAtAtAn képző; VALÓSZÍNŰSÉG;
- (10) műveltetés – ÉRZÉSEK, ÉRZELMEK.

Az első fejezetben például indokoltabb lett volna a -szOr és az -OntA/-(O)nként képzőket és a gyakoriságot kifejező határozószókat, valamint az igekötő szórendi viselkedését tanítani a *szokott*-as szerkezet mellett, beszédszándékként pedig jobban illett volna a panaszkodás, düh (például *Nagyon haragszom! Mindig el szokott készni, de ez már azért sok!*) vagy a csodálkozás (például *Kávét iszol?! Sosem szoktál kávét inni.*) kifejezése a grammatika mellé. Hasonló módon érthetetlen, hogy miért az -Ás képző és az érdeklődés mint beszédaktus szerepel a múlt idejű feltételes mód mellett stb.

A feltételes és felszólító módú konstrukciók tanítása jól szemlélteti, hogy a formára fektetett hangsúly hogyan szoríthatja háttérbe a funkcionális szemléletet és a pragmatikai kontrasztivitást. Noha a felszólító mód jelenék allomorfiái szerint két fejezetre bomlik a felszólító módú igealakok tanítása, a funkciók semmilyen logika szerint nem tagolódnak: a kérdés mint felszólítás, utasítás, parancs vagy tiltás (pl. *Gyere ide!* = *Come here*),

valamint a tanács, ajánlat kifejezése (pl. *Odamenjek?* = *Shall I go there?*) és a *hogy*-os kötőmód (pl. *Azt akarta, hogy odamenjek/menjek oda.* = *He wanted me to go there*) tanítása párhuzamosan, a feladatokban elegyítve zajlik. A jelen idejű feltételes módú igealakok tanítása során hasonló módon mosódik össze a hipotetikus feltételek (pl. *Ha nyernék a lottón...*), a kérdés (pl. *Kinyitnád az ablakot?*) és a javaslat (pl. *Mi lenne, ha elmennénk moziba?*) kifejezése. Továbbá mind a felszólító, mind a feltételes mód kifejezhet kérest, ám pragmatikai értékük nem azonos (vö. *Mondja meg, mennyi az idő!* és *Megmondaná, mennyi az idő?*) – erre azonban a könyv nem világít rá.

A grammatika tanításában a forma vonatkozásában is hagy kívánnivalókat maga után a könyv. Szórendileg kifogásolható például az infinitívuszi konstrukciók (semleges mondatban például nem SZOKOTT/KELL+INF., hanem INF.+SZOKOTT/KELL – pl. *Mit szoktál csinálni este? Aludni szoktam. Aludnom kell;* illetve X+SZOKOTT/KELL+INF. – pl. *Mit szoktál csinálni? Tévé? Szoktam nézni. Nem szoktam tévét nézni. Meg szoktam nézni a híreket.*) és egyes vonzatos szerkezetek (semleges mondatban például nem *függ valamitől, válik valamivé, valami tetszik valakinek, hanem valami valamitől függ, valami valamivé válik, valakinek tetszik valami*) bemutatása. A képzők sorában a gyakoriság és a funkcionális szempontjai szerint megkérdőjelezhető az -AndÓ végződés feltüntetése, ugyanakkor hiányolható az -(V)s (például *sajtos*) és a -z(ik)/-(V)l (például *internetezik*) képzők tanítása. A nyelvtani magyarázatok sokszor hiányosak (pl. a *-na/-ne, -ná/-né* vagy az *-at/-et, -tat/-tet* esetében a tőtípusok, illetve az illesztés szabályai) – ezeknek viszont utána lehet nézni a grammatikai kiegészítőben.

Érdekes, hogy a szerző a grammatika részeként tüntet fel olyan jelenségeket, mint például a vonzatos szerkezet (a könyvben *Vonzatos kifejezések* elnevezéssel), a névmások, a határozószók, a kötőszavak és a kevésbé produktív szóalakok. A lexika és a grammatika

határmezsgyéjén mozgó alakzatokról van itt szó, amelyek ugyan többmorfémás egységek,¹ nyilvánvaló azonban, hogy azokat nem úgy hozza létre a beszélő, hogy produktív nyelvtani szabályokat alkalmaz, és az üres helyeket az elemkészletből vett legkisebb, jelentéssel bíró egységekkel (morfémákkal, szótövekkel) tölti ki. Sokkal inkább arról van szó, hogy ezek az elemek a szótárban eleve egységként szereplő lexikalizálódott alakok, *zárványok* („blokkolási effektus”), illetve gyakori, magas kommunikációs értékkel rendelkező, *rutin- vagy szokásszerűen használt* konstrukciók (intézményesülés), amelyeket a magyar mint idegen nyelv tanulóinak a szókincs részeként kell oktatni. Azok az elemsorok, amelyek a blokkolás eredményeként megakadályozzák a produktív szabályok alkalmazását, szükségszerűen előre gyártottan szerepelnek kész szótári tételként a lexikonban. Mivel nem kreatívan (produktívan és/vagy kompozicionálisan) megkonstruálható alakokkal állnak szemben, a tanulóknak egészen – mint *nagy szavakat* – kell megtanulniuk, elraktározniuk és előhívniuk ezeket az egységeket, majd a lexikonból hozott információk alapján, szintaktikai szabályok alkalmazásával kell beilleszteniük azokat a mondatba/közleménybe. A zárványok következésképpen a lexika, és nem a grammatika részeként szerepeltetendők a külföldieknek írt tananyagokban.

A tankönyv tartalmi aspektusainak vonatkozásában látható, hogy az egységek belső tematikája széles skálán mozog. Az egy fejezeten belül szereplő szövegek különböző témakörökkel és kontextusokkal társulnak, a gyakorlatok pedig változatos lexikára és többféle beszédhelyzetre, beszédzándéokra kiterjednek. Az egységeken belül szereplő témák és szövegek szelekciójában bizonyos fokú esetlegesség mutatkozik, hiszen az egyes fejezeteken belül szereplő szövegek tartalmilag nem állnak kapcsolatban egymással. A

hatodik fejezet például egy *Hétfő reggel* című szöveggel kezdődik, amely egy eseménydús reggeli késés történetét meséli el (és amely címmel is csak a tartalomjegyzékben rendelkezik), majd nyelvtani gyakorló feladatok következnek, amelyek túlnyomó része mindennapos múlt idejű események (illetve azokkal kapcsolatban felállított hipotézisek) elbeszéléséhez szükséges lexikát szerepeltet, de található egy a könyvtárak és az internet esélyeit latolgató kiegészítendő szöveg és két krimi-részlet is a feladatok között. A következő gyakorlatsor témája a dohányzás, majd a telefonálási szokásokról esik szó, azután pedig az utazás-kirándulás témájában találunk szöveget, végül apróhirdetések (ház, lakás, autó) zárják a sort.

A tematikai tarkaszóttos változatos feladatok hosszú sorával párosul, amivel a szerzőnek valószínűleg az volt a szándéka, hogy lehetővé tegye a tanulók számára, hogy többféle szöveggörnyezettel, kommunikációs helyzettel és beszédzándékkal találkozzanak. Ez az – amúgy méltánylandó – elgondolás azonban megkérdőjelezi az egyes fejezetek koherenciáját, hiszen az egyes témakörök (lexika) és szerkezetek (grammatika) nem nyilvánulnak meg reprezentatívan az adott alfejezeten kívül. Az első fejezetben például, noha a központi nyelvi anyag az időviszonyok kifejezése (*óta, múlva, -jA, -vAl ezelőtt, -ig*), a személyes névmás ragozása (pl. *engem, nekem, velem, tőlem* stb.) és a *szokott* segédige, egyik sem szerepel nagy számban – akár receptív, akár produktív módon – a *Nyelvtani törzsanyag* című alfejezeten kívül. A fejezetnek nincs központi témája: az első részben egy lakatlan szigetre tévedt pincérrel és a kutyatartó Nagy Csilla énekessel találkozhatunk, a másodikban családi ünnepekről olvashatunk, a harmadikban a postára látogathatunk, a negyedikben találkozáskor és elbúcsúzáskor használatos kifejezéseket tanulhatunk, az ötödikben pedig külföldön tanuló diákok beszámolóit olvashatjuk el. Ezt az ellentmondást részben feloldja az, hogy a koherens tematikájú vagy grammatikájú feladatsorok ter-

¹ Például *attól függ, senki, rajtam, egymás, ezért, irás, lakás, elnézést, használat, séta, főz, nővel, megálló, rendőrség, szépség, egészség, biztonság, tehetetlen* stb.

jedelmesek, de nem semlegesíti azt a tényt, hogy a főbb alfejezetek nem ugyanarra a lexicára és/vagy grammatikára vonatkozó tudást mélyítik el, terjesztik ki.

A *Lépésenként magyarul 2* tagadhatatlan erőssége a szöveg- és feladat-központúság. Rengeteg jó minőségű szöveg található a könyvben, amelyeket a szerző valószínűleg eredetiből adaptált, vagy egy eredeti mintájára gyártott. Az olvasmányok és a hallott szövegek nemcsak életszerűek, stílusfordulatokban és beszélt nyelvi elemekben gazdagok, valamint tartalomközvetítők, de sokféle műfajt is megszólaltatnak, és a célcsoportot alkotó (fiatal) felnőtteknél minden bizonnyal érdeklődésre tartanak számot. Találhatunk dialógust, riportot, televíziós híradást, cikket, naplórészletet, kérdőívet, újságrovatot, lexikonbejegyzést, leíró szöveget, interjút, programajánlót, grafikont, apróhirdetést, álláshirdetést, rövid üzenetet, önéletrajzot és mesét, talán csak a magánlevél és a hivatalos levél kíváncsolna még fel a listára. A szerző ügyesen használja ki a jó szövegek nyújtotta tanulási lehetőségeket. Egyes írások az új nyelvi anyagot mutatják be, mások a készségfejlesztéshez kapcsolódnak, a kapcsolódó feladatok pedig egyrészt a formát és a szókinccset gyakoroltatják, másrészt tartalmilag aknázzák ki az olvasmányokat.

Mindenképpen üdvözlendő, hogy a szerző tevékenység sorokban gondolkodik, vagyis több feladaton át tartó folyamatként képzelel el a nyelvi rendszerekre (grammatika, lexika) vonatkozó tudás és a készségek (olvasás, hallás, beszéd, írás) fejlesztését. Az is dicséretes, hogy a változatos gyakorlattípusok között közel azonos számban találhatók az egyiket és a másikat célzó feladatok. (Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a kiejtés csiszolására nem irányul útmutatás, gyakorlat.)

A nyelvi rendszerek tanítása például mindig bemutatással kezdődik: a jól megválasztott rövid szöveg és/vagy a példamondatok segítségével a tanulók figyelme az új grammatikára és lexicára irányul, amit azután megerősít az expliciten megfogalmazott szabály

(szöveges magyarázat, táblázat). Az elkövetkezőkben feladatok garmadája áll a diákok rendelkezésére, hogy az illető elemekre vonatkozó tudásukat automatizálják, ellenőrizzék. A hagyományos feladatokon (mondatkiegészítés, behelyettesítés, átalakítás, feleltválasztás stb.) kívül található szövegfeldolgozáson alapuló kiegészítőes gyakorlat, pármunkában végezhető „álsituatív” drill és „prekommunikatív” gyakorlat. Míg számos nyelvkönyv csupán összefüggéstelen gyakorlómondatok tömegével igyekszik egy-egy nyelvtani jelenség elmélyítését elősegíteni, Durst Péter könyve sok esetben tartalmaz olyan feladatot, ahol tartalmaz összefüggő szövegekben lehet gyakorolni a nyelvtant és a szókinccset. Sok diák, ha különálló mondatokon gyakorolja az egyes nyelvtani jelenségeket, hajlamos automatikusan, minden értelmezés nélkül beírni a végződéseket, átírni a mondatokat. Kétségtelen, hogy az olyan feladatok, amelyek rákényszerítik a diákot a jelentésen, illetve a megértésen alapuló feladatkitöltésre, több készséget vesznek igénybe (szövegértés és nyelvi kompetencia), ugyanakkor azonban közelebb állnak a valós kommunikáció követelményeihez, mint az elszigetelt mondatok, ahol a forma függetlenedik a jelentéstől, a mondat a nyelvhasználatától. A szókinccs és a nyelvtan gyakoroltatására a könyv ügyesen használja a képeket is. Az illusztrációk ugyanis nemcsak a szövegek kísérőjeként jelennek meg, hanem feladatok is kapcsolódnak hozzájuk. A tanulók a grafika alapján dialógusokat szerkeszthetnek, mondatokat alkothatnak, illetve egészíthetnek ki, összepárosíthatják a képeket a megfelelő mondatokkal, összefüggő történeteket mesélhetnek el, kérdésekre adhatnak válaszokat, jelölhetik a rajzokon a mondatok jelentését, stb. A feladatok megoldásához nem mindig nyújt példát a könyv, de az utasítások minden esetben egyértelműek. Nem teljesen világos azonban, hogy mi motiválja azt, hogy egyes feladatok megoldó kulcsa szerepel a lap alján, míg másoké nem, illetve hogy miért nem található meg az összes feladat megold-

dása a függelékben. A nyelvtan és a szókinccs kapcsán végül megjegyzendő, hogy a könyv nem tartalmaz a más oktatóanyagoknál megszokott összesített nyelvtani táblázatokat és szöszedetet – ezek a kiegészítő anyagokból pótolhatók.

A tankönyv kiemelt hangsúlyt fektet az olvasott és hallott szöveg megértésére. Örvendetes, hogy a hangzóanyag nemcsak díszként, esetlen kiegészítőként van jelen. Mind az olvasás, mind a hallás utáni értés képességét többlépcsős folyamatban fejleszti az oktatóanyag. Első lépésben olvasás és hallás előtti szóbeli és írásbeli feladatok készítik elő a szöveget: ráhangolnak a témára, aktiválják a sémákat és háttérismereteket, és bevezetik a szükséges lexikát. Az olvasás/hallás közbeni feladatok a szövegértést ellenőrzik, mind egyik rész-képességre (pl. globális értés, információ lokalizálása stb.) figyelmet fordítva. A feladatok között a nyelvvizsgán előfordulóhoz hasonló „itemek” is gyakran találhatók, ún. feleletválasztó teszt, információ-transzfer, kérdésekre adott szöveges válasz, sorrendezés, szöveg és táblázat kiegészítése, kép és szöveg párosítása stb. Előfordul, hogy a feladatok többszöri olvasást/hallgatást igényelnek, így biztosítják, hogy ne csupán tesztelés, hanem valódi készségfejlesztés történjen – a diákok egyre többet értsenek meg a szövegből, sikerélményben legyen részük. Az olvasás/hallás utáni feladatok többsége kötött feladatok során rögzíti a szövegben előforduló szavakat, kifejezéseket és grammatikai szerkezeteket, de az is gyakran megeshet, hogy nyitott végű gyakorlatok (pl. vita, érvelés, társalgás, interjú, szerepjáték, fogalmazás) terjesztik ki az alkalmazást valamely produktív készség (beszéd, írás) felé elmozdulva. A hallás utáni értés szövegeinek átirata a könyv függelékében teljes egészében olvasható. A CD nemcsak ezeket a szövegeket tartalmazza azonban, hanem a fejezetekben előforduló más olvasmányokat is. Sajnálatos módon semmilyen formában nem utal viszont arra a könyv, mely egyéb szövegek hangos változata található meg a CD-n.

A beszéd-készség fejlesztését sem bízza a véletlenre a szerző. A beszédet indukáló feladatok egy része az *Olvasgató/Hallgatózó* alfejezetben található, ezen kívül azonban a *Hogy is mondjam...* és a *Mindennapi nyelvhasználat* külön figyelmet szentel az ügynek. Az előbbi részben egy adott kommunikációs helyzethez (például bankban, postán, boltban, buszon stb.) kapcsolódó szókinccs- és kifejezőkészletet sajátíthat el a tanuló, az utóbbiban pedig arra vonatkozóan szerezhet hasznos tudnivalókat, hogy hogyan valósíthat meg egy-egy beszéd-szándékot (például bocsánatkérés, javaslat elfogadása és annak udvarias visszautasítása, érdeklődés, kérdés, érzelmek és érzések kifejezése stb.) nyelvhasználatilag helyes módon. Ezeknek az alfejezeteknek a gyakorlatai – a fent említettekhez hasonlóan – széles skálán mozognak: a kiegészítéses, párosítás, mondat-szerkesztéses jellegű feladatoktól kezdve az érvelésen, véleménynyilvánításon keresztül a szituációs gyakorlatokig és dialógusokig.

Követendő példát nyújt a szerző azzal, hogy az íráskészség fejlesztését szövegek feldolgozásával kezdi. A sokféle műfaj-felelevenítő szövegek (lásd fent) mintául szolgálnak a tanulóknak ahhoz, hogy a szövegkörnyezetben megfigyelt formai és stiláris eszközöket önállóan is alkalmazni tudják fogalmazásaikban. A tizedik fejezetben például a hallott dialógus alapján kell kiválasztani azt az önéletrajzot, amely az egyik szereplőhöz tartozik, majd álláshirdetésekhöz kell párosítani az előbbi életrajzok közül a megfelelőt. Ezekben az álláshirdetésekből olyan fontos kifejezésekkel találkozhatunk, mint *szakirányú végzettség, szakmai tapasztalat, kiemelt fizetés, továbbképzés, felhasználói szintű számítógépes ismeretek, beadási határidő* stb. A lexikára/grammatikára koncentrált feladatok után végül a kapott minták alapján a tanulóknak maguknak kell önállóan önéletrajzot és álláshirdetést írniuk.

A kommunikatív jelleg nemcsak a készségfejlesztő feladatokban nyilvánul meg, hanem az országismeret közvetítésében is. A „Második lépés” elődjénél jobban épít azokra az igé-

nyekre, amelyeket a magyar kultúra iránt érdeklődők támaszthatnak egy nyelvi oktató- anyaggal szemben. Ha arról van szó, milyen ismereteket közöljünk hazánkról egy nyelvkönyvben, óhatatlanul Budapest hídjaira, Hortobágyon vágató lovasokra vagy a Balaton strandjaira gondolunk. *A Lépésenként magyarul 2* azonban nem sztereotip turistacsalogató információkat nyújt a tanulóknak. A diákok olyan társalgás- és vitakezdeményező szövegekkel találkozhatnak, mint dohányzási és internetezési szokásaink, a magyar iskolarendszer, bevásárlási kultúránk, közlekedési statisztikáink. A szerző megemlíti a paprikát, a Pick-szalámit és a magyar népmesét mint hazai kuriózumot. A nyelvhasználati kérdéseket feszegető feladatok szintén hasznos kulturális adalékok lehetnek a külföldi nyelvtanulók számára, és – noha ez expliciten nem jelenik meg – teret nyitnak a kultúrák összevetésére. Az országismereti anyagokhoz változatos módon kapcsol a szerző kontrasztivitást és személyesítést biztosító gyakorlatokat. Hogy csak egyet említsünk, összevető társalgást kezdeményeznek az olyan kérdések, mint *Más országokban is pontosan ilyenek a közlekedési táblák? Ön szokta használni az internetet? Írjon saját városáról!* stb. Mindezek ellenére bizonyos feladatoknál hasznos lett volna becsmpézní további országismeretet. Fiktív személyek helyett például valós sportolók adatait lehetett volna szerepeltetni; a nyelvtudást és internet-használatot reprezentáló grafikonokon valós értékeket lehetett volna feltüntetni; a szerepjátékban nem görög, hanem magyar szállodában kellett volna magyarul panaszt emelnie a vendégnek; vadvízi evezést, síelést, körutazást pedig hazai viszonyok között is szerveznek, nemcsak Ausztriában vagy Dél-Amerikában.

Összességében elmondható, hogy a *Lépésenként magyarul* „Második lépés”-ét, amely a Közös Európai Referenciakeret szintézése szerint A2-esről erős B1-es nyelvtudási szintre juttatja el a magyarul tanulókat, tanuló- és tanárbarát oktatóanyagként üdvözölheti a szakma. Aki úgy dönt, hogy ezt a könyvet

használja, érdekes és magas színvonalú szövegekkel és gyakorlatokkal teli anyagot választ. A szerző mindent megtett azért, hogy az egyes problémákat a lehető legtöbb oldalról körbejárja, és ezáltal nemcsak a tanulóknak nyújt rengeteg tanulási lehetőséget, hanem a tanároknak is egyfajta módszertani „terülj-terülj asztalkámat” kínál, megkönnyítve az órai munka szervezését. A tankönyv kiemelt figyelmet szentel a készségfejlesztésnek, kommunikatív, erősen feladatközpontú és tevékenykedtető. A fejezetek hosszú terjedelme, laza tematikai szerkesztettsége és funkcionális-grammatikai hiányosságai okán az oktatási gyakorlatban szükséges az egyes tematikák kibontása, kibővítése, illetve a grammatika nyelvhasználati aspektusainak továbbgondolása. Durst Péter könyvével a magyar mint idegen nyelv oktatása mindenképpen jelentős „lépést” tett afelé, hogy kiadványaival felzárkózzon az idegennyelv-tanulással szemben támasztott mai követelményekhez.

Dóla Mónika – Sófi Boglárka

Вяч. Вс. Иванов

Лингвистика третьего тысячелетия.

Вопросы к будущему

[A harmadik évezred nyelvészete. Kérdések a jövőnek]

Языки славянской культуры: Москва, 2004. 192 стр. + 8 карт.

Ebben a kis könyvben a XX. század egyik legkiemelkedőbb tudósa (nyelvész, irodalomtudós, szemiotikus, kultúrakutató) foglalja össze lakonikus tömörséggel több mint fél évszázados tudományos pályájának legfontosabb felismeréseit és teszi fel kérdéseit a jövőnek. Milyen volt a Föld nyelvi térképe a tudományos megismerés által belátható múltban és milyen lesz a prognózisok által megfogható jövőben? Melyek voltak a nyelvtudomány érvényes kérdései az ötvenes évek